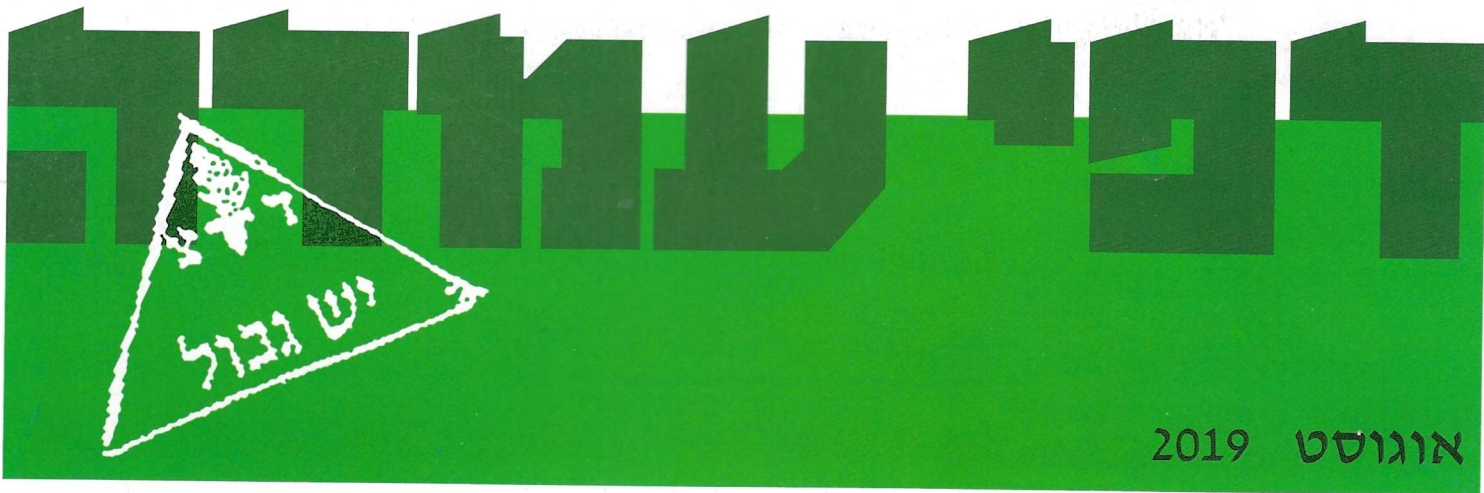

ב-6 ביוני 1986 פרסמה יש גבול את העצומה שבה ביקשו כ-300 מחבריה שלא לשרת בשטחים הפלסטינים הכבושים וכחודש לפני פרוץ האינתיפאדה הראשונה בדצמבר 1987 נהפכה הבקשה המנומקת להכרזת סירוב ברורה של למעלה מ-100 מחברי התנועה - כי "ההתקוממות בשטחים ודיכוי הברוטלי בידי הצבא מוכיחים בעליל את המחיר הנורא של המשך מצב הכיבוש והעדרו של פתרון מדיני". על הכרזת סירוב זה חתמו למעלה מ-2,500 חיילי מילואים במהלך האינתיפאדה הראשונה, שמהם כ-180 ישבו בכלא הצבאי בגין סירובם. המסר המרכזי שבו התמקדו חברי התנועה וחברותיה היה, בעקבותיו של מאמרו של ס. יזהר מה-8 בדצמבר 1982, "כי לכיבוש, לכל כיבוש - עקרונות משלו, לומדים אותם בהכרח ומהר למדי: גם אם כשבתחילה סבורים שאפשר יהיה להימנע מהם [...] אין ומעולם לא היו כובשים מתוקים. לא 'יונים' תעשינה כפיית רצון, ולא בהגיית יונים". לכן, לא לוקחים חלק בכיבוש.

במהלך האינתיפאדה השנייה יש גבול תמכה בחבריה, בחברי "האומץ לסרב", "מכתב הטייסים" ו"מכתב המטכ"ליסטים" ובחברים וחברות של מכתבי השמיניסטים השונים. בשנת 2004 מאות מחבריה חתמו על ההצהרה בה קבעו ש"המלחמה שמנהלת ממשלת ישראל על אדמות אריאל ובית אל, להגנה על פורעי איתמר ובית הדסה, להמשך כיבוש נצרים וקריית-ארבע, והמשך השליטה על קבר רחל ועל נבי-סמואל - היא לא המלחמה שלנו! אנו, מועמדים/ות לשירות ביטחון וחיילים/ות בצה"ל, כאזרחים אחרים, מכריזים כי לא ניקח חלק". מאות רבות של סרבנים וסרבניות נכלאו על סירובם לקחת חלק בדיכוי בתחילת שנות האלפיים.

מאז שתנועת "יש גבול" עברה לתמיכה בסרבנות שירות בשטחים הפלסטינים הכבושים, ראינו פריחה וקמילה של מחנה ארגוני השלום, הקמה ודעיכה של תנועות שדגלו בסירוב פוליטי - "השנה ה-21", "האומץ לסרב", "מסרבות", "פרופיל חדש", מכתבי שמיניסטים רבים ועוד. כול אותם ארגונים סימנו גבול שאותו א/נשים מוסריים לא עוברים וראוי שתמיד יהיו גבולות אותם אזרחים ואזרחיות דמוקרטיים לא יעברו. כיום, קהילת הסרבנים הפוליטיים נשארה קטנה - יש גבול, מסרבות ופרופיל חדש - ותקדים ההתגייסות הרחבה של אזרחים ואזרחיות לומר "לא" לכיבוש, לדיכוי ולהפרת זכויות אדם טרם התגבש לקהילת סירוב רחבה. כולי תקווה שהכרזת סירוב זו תרחיב את קהילת אלה שאינם משתפים פעולה עם הכיבוש והדיכוי.

חודשים ספורים הצטרפו לתנועה מאות רבות של חיילי מילואים, ועד הנסיגה הראשונה בלבנון הצטרפו לתנועה כ-3,500 חיילי מילואים וכ-160 מהם ישבו פעם, פעמיים ואף שלוש פעמים בכלא הצבאי בגין סירובם.

תנועת יש גבול נבדלה מהתארגנויות קודמות של סרבנים בעיקר בהגדרתה העצמית מתחילה כתנועה לשינוי חברתי: לא רק תנועת מחאה נגד השתתפות במלחמת ברירה לא מוצדקת אלא תנועה המתמקדת במאבק לשינוי חברתי. סירוב להשתתף בשירות צבאי, מלא או חלקי, הוא פעולה של אי-ציות אזרחי הזקוקה לעורף חברתי תומך הן ברעיון הכללי והן בסרבנים עצמם.

מימיה הראשונים פעלה התנועה בעזרת אסטרטגיות שינוי חברתי מוכרות: ראשית, היא פעלה כ"אינדקס מקצועי" של סרבנים ותמכה בחברי התנועה שישבו בכלא, הקימה קרן לתמיכה במשפחות אסירים, ארגנה משמרות תמיכה בהם ופתחה "קו חם" טלפוני שעמד לרשות חיילים, חיילות ומלש"בים ששקלו סירוב; שנית, כארגון המקדם "חינוך ציבורי", ערכה התנועה אירועי הסברה פתוחים, הוציאה לאור עשרות דפי מידע, פנקסים וספרים וערכה אירועי הדלקת משואות וחלוקת פרס ליבוביץ' למגיני זכויות אדם; שלישית, כתנועה המתאגדת את

תנועת יש גבול נבדלה מהתארגנויות קודמות של סרבנים בעיקר בהגדרתה העצמית מתחילה כתנועה לשינוי חברתי.

הממסד עתרה התנועה פעמים רבות כנגד מדיניות ותקנות המקדמות דיכוי והפרת זכויות אדם; רביעית, כארגון המשתמש בסרבנות כ"כלי פוליטי" הקימה התנועה מערך דוברות, פרסמה את הסירוב ואת דברי הסרבנים הכלואים בכל מדיום אפשרי וחבריה השתתפו כקבוצה בהפגנות ומשמרות מחאה נגד מלחמת לבנון של מחנה ארגוני השלום.

התרחבות הסרבנות והתארגנות הסרבנים כתנועה פוליטית היו תופעה שמשכה תשומת לב. כלי תקשורת ישראלים ובין-לאומיים התייחסו אליה: תחילה בהרחבה, ומאז ועד היום - בגלי סיקור משתנים אל מול תופעות סירוב שמשכו את תשומת לבם של הכתבים או העורכים.

יש גבול וראוי שתמיד יהיו גבולות

ישי מנוחין

בשבועות האחרונים התפרסמה הכרזת סירוב חדשה של מילואימניקים - האחרונה, עד כה, בסדרת עצומות והכרזות סירוב. הכרזות סירוב אינן תופעה חדשה, הן כבר הופיעו שנים ספורות אחרי כיבוש השטחים בשנת 1967 ותחילת הדיכוי של האוכלוסייה הפלסטינית. כבר אז החל שיח ציבורי על אודות שימוש אפשרי בסרבנות שירות כקריאת תגר חברתית וככלי פוליטי במאבק בעד שלום ונגד עוולות הכיבוש.

בעקבות התקוממות פלסטינית בשטחים הכבושים בשנת 1981 ותגובתם הקשה של כוחות הביטחון, התרחבו הדיונים באשר לשימוש בסרבנות שירות (בעיקר של חיילי מילואים) ככלי מוסרי ופוליטי לשינוי חברתי.

מלחמת לבנון, שפרצה בששה ביוני 1982, הביאה לשינוי במיקוד של דינוי הסירוב - מדיון בסירוב להשתתף בפעולות דיכוי בגדה וברצועת עזה לדיון בסירוב להשתתף במלחמה בלבנון, שנתפסה כתוצר של החלטה ממשלתית לא ראויה. מלחמת לבנון הראשונה נבדלה מכלל מלחמות ישראל עד אז: זו הייתה המלחמה הראשונה שהוגדרה מלכתחילה ובגלוי כ"מלחמת ברירה", שנועדה לעשות "סדר חדש" בלבנון, ולכן לוותה במחאה ובאי-ציות אזרחי מימיה הראשונים. עצומת "יש גבול", שהתפרסמה כחודש לאחר היציאה למלחמה, התמקדה בכך ש"יותר מדי הרגנו ונהרגנו במלחמה הזאת. יותר מדי כבשנו, פוצצנו, החרבנו. על מה ולמה?" התשובה הייתה לא רק בגלל "סדר חדש" בלבנון אלא גם ניסיון "לפתור באופן צבאי את הבעיה הפלסטינית. אבל אין פתרון צבאי לבעייתנו של עם".

הצורך בהרחבה של מעגלי ההתנגדות למלחמה ובהנגשת הסירוב לקבוצות רחבות יותר בחברה הישראלית, כמו גם הרצון לשמור על מכנה משותף רחב למחנה הסירוב, הביאו את מנסחי העצומה להימנע מהכרזה או מקריאה לסירוב ולהסתפק בבקשה: "נשבענו להגן על שלומה ובטחונה של מדינת ישראל, אנו נאמנים לשבועה זאת. על כן אנו פונים אליכם לאפשר לנו לקיים את שירות המילואים בתחומי מדינת ישראל ולא על אדמת לבנון". על העצומה שנשלחה ב-12 ביולי 1982 לראש הממשלה ולשר הביטחון חתמו 71 חיילים ו-15 קצינים. תוך

אחמד מנאסרה, בן 23, נשאר במקום, כדי להרגיע את האשה והילדות המבועתות.

מנאסרה מנסה להתניע את המכונית התקועה כדי להזיזה מהצומת המסוכן ולא מצליח. הוא יוצא מהמכונית. החיילים מתחילים לירות בו. הוא מנסה לרוץ לכיוון קוביית הבטון, אך ללא הועיל. שלושה כדורים ננעצו בגבו ובחזהו, ושלושה בפלג גופו התחתון. הוא מת במקום. צה"ל טוען שהיה ידוי אבנים, אבל כל עדי הראייה מכחישים זאת ובכל מקרה - לא ברור ידוי אבנים על מה? על מגדל הבטון המבוצר? והאם די בכך כדי להצדיק פתיחה באש חיה על נהג שמכוניתו נתקעה, כשששתו ובנותיו הקטנות נמצאות במכונית? על צעיר שמנסה לחלצו ולהרגיע את אשתו ובנותיו?

לדובר צה"ל הפנינו השבוע את השאלות הבאות: מדוע ירו החיילים באש חיה בעלא ראיידה ובאחמד מנאסרה? מדוע המשיכו לירות במנאסרה גם אחרי שניסה להימלט?

כלומר, לפי ה"תחקיר" פלסטינים יידו אבנים אלה על אלה וחיילי צה"ל באו "לעזרתם" בירי באש חיה? האם החיילים ירו מתוך מגדל השמירה המבוצר? האם מצלמות האבטחה מראות ידוי אבנים? האם החיילים היו בסכנת חיים?

וזאת היתה תשובת דובר צה"ל לשאלות הללו: "ב-21 במאס התקיים תחקיר בראשות מפקד אוגדת אי"ש, תא"ל ערן ניב, ומפקד החטיבה המרחבית 'עציון', אל"מ דוד שפירא. מהתחקיר עולה כי לוחם צה"ל, ששמר בעמדה צבאית סמוך לצומת זיהה חשוד שיידה אבנים לעבר כלי רכב באזור, ופתח בנוהל מעצר חשוד שהסתיים בירי. כתוצאה מהירי נהרג החשוד ופלסטיני נוסף נפצע. נבדקת אפשרות שמדובר בחיכוך בין פלסטינים שכלל ידוי אבנים." עוד נמסר כי "תחקיר האירוע נמשך במקביל לפתיחת חקירה במסגרת הצבאית".

כדור פגע בנהג שמכוניתו נתקעה, שישה כדורים פגעו במי שבא לעזרתו

גדעון לוי

(קטעים מכתבה שפורסמה בהארץ, 29.3.2019)

הסיפור הזה הוא בל ייאמן, גם במציאות בה הכל כבר ייאמן: משפחה חזרה מבילוי משפחתי. השעה היתה תשע בערב ביום רביעי שעבר, 20 במאס. מכוניתה נתקעה.

אבי המשפחה, עלא ראיידה, תושב הכפר נחלין בן 38, שעובד בסלילת כבישים בישראל עם היתר, יצא ממכונית הגולף שלו לראות מה קרה. אשתו, מייסא, בת 34, ושתי בנותיהם, סירין בת שמונה ולין בת חמש, נשארו במכונית.

לפי ה"תחקיר" פלסטינים יידו אבנים אלה על אלה וחיילי צה"ל באו "לעזרתם" בירי באש חיה?

לפתע שמעה האשה קול ירייה בודדת וראתה את בעלה נשען מאחור על המכונית. היא יצאה החוצה וגילתה לתדהמתה שהוא פצוע בבטנו. היא צעקה לעזרה, הילדות בתוך המכונית בכו וצעקו.

אל הצומת הגיעה מכונית אחרת, קיה ספורטאז', ובה ארבעה צעירים מהכפר הסמוך, ואדי פוכין, שחזרו מחתונת חברים, מחמוד לחרוב, שהתקיימה באותו ערב ב"אולמי החלום" בבית לחם. למראה האשה הזועקת לעזרה הם עצרו את מכוניתם ויצאו לקראתה. שלושה מהם ממהרים לשאת את ראיידה הפצוע למכוניתם ומבהילים אותו לבית החולים הקרוב ביותר, אל ימאמה שבאל-חאדר. הצעיר הרביעי,

"בהתחלה ניסו כוחות הביטחון להשתמש באמצעים לפיזור הפגנות, אלא שהללו אינם יעילים בהפעלה לטווח רחוק כמו בהפגנות הנוכחיות על הגדר. כאשר נוכחו בצבא שהאמצעים חסרי השפעה, התערבו הצלפים".

(מקור ראשון, 18.5.2018)

מספר ההרוגים הפלסטינים מירי ישראלי במהלך ההפגנות על הגדר מרץ 2018 - מרץ 2019: מעל 260.

ביניהם (מתוך אתר "בצלם"):

יוסף סעיד חוסיין א-דאיה, בן 14, נורה בחזהו בידי אנשי כוחות הביטחון כשהיה במרחק של כמה עשרות מטרים מגדר המערכת.

חסן איאד עבד אל-פתאח שלבי, בן 13, נורה בחזהו בידי אנשי כוחות הביטחון כשעמד במרחק של כמאתיים מטרים מגדר המערכת.

חמזה מוחמד רושדי שתיווי, בן 17, נפצע בצווארו מירי אנשי כוחות הביטחון כשהיה במרחק של כמאה מטרים מגדר המערכת.

אמל מוסטפא אחמד א-תראמסי, בת 44, מתה מפצעי זמן קצר לאחר שנפצעה בצווארה מירי אנשי כוחות הביטחון, כשעמדה במרחק של כמאתיים מטרים מגדר המערכת.

מוחמד מועין ח'ליל ג'חג'וח, בן 16, נורה בגבו בידי אנשי כוחות הביטחון כשהיה במרחק של לפחות מאה מטרים מגדר המערכת.

מוחמד אחמד מוחמד אבו נאג'י, בן 33, נורה בחזהו בידי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה" בסמוך לגדר המערכת, כשעמד במרחק של כשלוש מאות מטרים מהגדר.

מג'די רמזי כמאל א-סטרי, בן 11, נורה בראשו בידי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה" כשעמד במרחק של כמאה מטרים מהגדר.

השוטר המשיך לירות עוד שישה כדורים בצעיר, שנותר במקום כדי לעזור לאישה - גם לאחר שהצעיר ניסה להסתתר מאחורי קוביית בטון - והרג אותו.

רכב ובו ארבעה צעירים עצר לידו.
אחד מהנוסעים ירד לעזור לאישה
המבוהלת, ושלושה מארבעת הצעירים
החישו את הפצוע לבית החולים הסמוך
בנתניה.

השוטר המשיך לירות עוד שישה
כדורים בצעיר, שנותר במקום כדי
לעזור לאישה - גם לאחר שהצעיר ניסה
להסתתר מאחורי קוביית בטון - והרג
אותו.

השוטר טען כי הוא זיהה ידוי אבנים
במחלף ולכן ביצע "נוהל עצירת חשוד",
שבסופו נהרג המיידה ואדם אחר נפצע.

ביום רביעי בערב, 20 במארכ 2019,
אירעה במחלף נתניה תקלה במכונית,
שישבו בה זוג ושתי ילדות קטנות.
כשיצא הנהג מהרכב לבדוק את פשר
הבעיה, הוא נורה מידי שוטר שהוצב
לפיקוח על הצומת, ונפצע פציעה
חמורה.

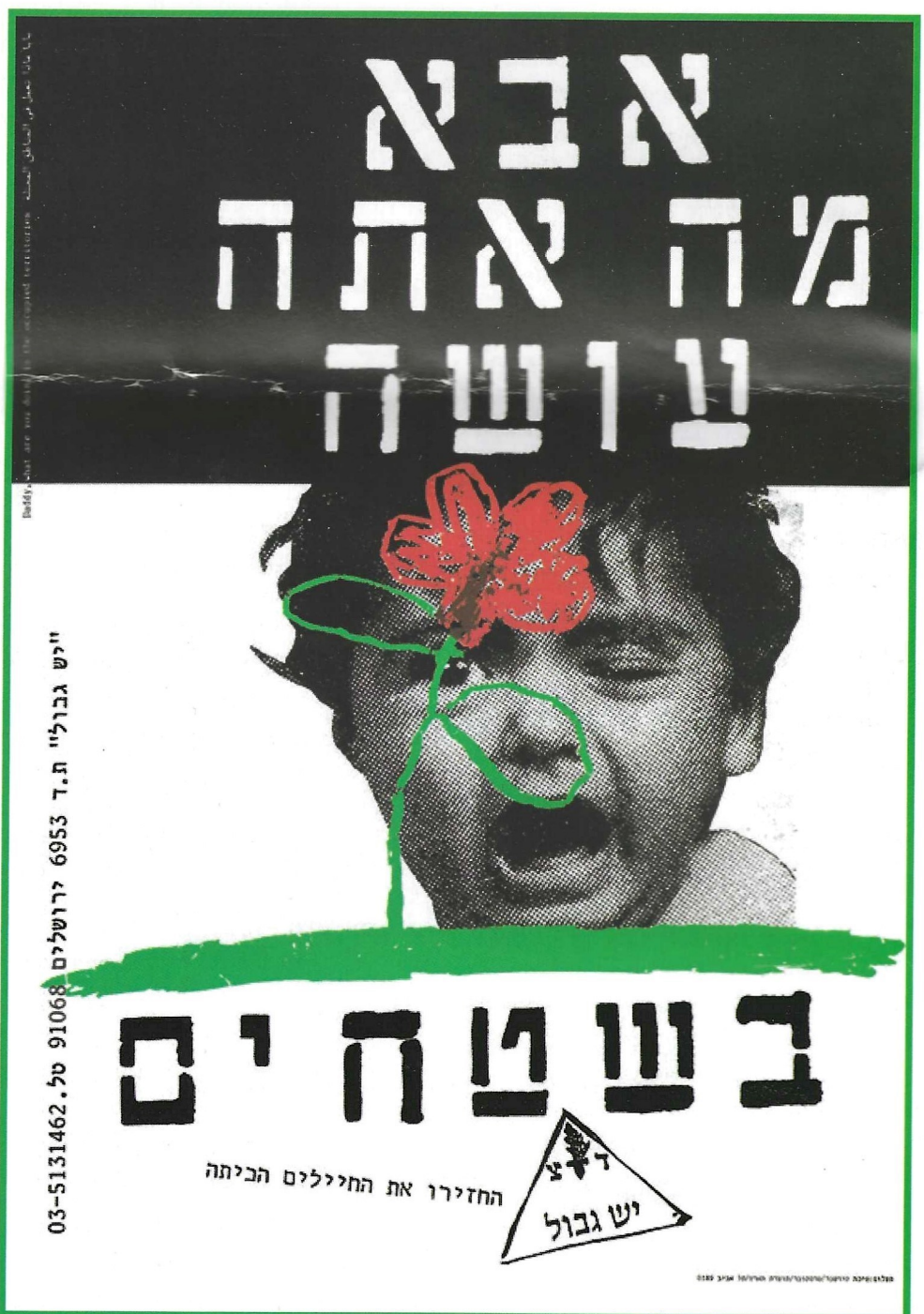
נערך תחקיר מהיר אצל מפכ"ל
המשטרה וסגנו, במקביל לעבודת
המחלקה לחקירת שוטרים. דובר
המשטרה הודיע שמדובר כנראה, כפי
שאמר השוטר, בהשלכת אבנים: הצעיר
שנהרג יידה אבנים על מכונית המשפחה
שנהגה נורה. ישאלו הקוראים כיצד
מקרה כה חמור לא הגיע לדיון ציבורי?

הייתכן ששוטר הורג אזרח ופוצע
אזרח נוסף, בלי שהיה נתון בסכנה,
בעקבות ידוי אבנים שלפי דברי עדים
כלל לא התרחש?

אמות הסיפים לא רעדו, לא שודרו
בערוצי הטלוויזיה כתבות על משפחות
ההרוג והפצוע, לא נערך דיון מעמיק
בעיתונות בנוהל עצירת חשוד, למען
אותם תמימים ישרי דרך שלא ידעו כי
נוהל כזה מבוצע בכלל.

לא מחלף נתניה אלא צומת הכניסה
הדרומי לבית לחם, לא משפחה יהודית
אלא ערבית, לא צעירים יהודים אלא
ערבים, לא שוטר אלא חייל, לא המפכ"ל
וסגנו אלא מפקד האוגדה ומפקד החטיבה
האיזורית, לא המחלקה לחקירת
שוטרים אלא מצ"ח, לא דובר המשטרה
אלא דובר צה"ל.

סיפור לא ייאמן נוסף מצידו האפל
של הירח, שבו הכל כבר ייאמן.

דוד טרסקובר (1989), (צילום מיכה קירשנר)

הצהרת הסירוב של הלל גרמי

שמי הלל גרמי, אני בן 19 ובתחילת חודש אוגוסט אמור להתגייס לצה"ל.

השנה, בזמן גל ההפגנות הבלתי חמושות שנערך ליד גדר רצועת עזה, קראתי דברים שכתב אחמד אבו רתימה, יוזם ההפגנות, והתרשמתי למצוא אנשים שמעדיפים להתמודד עם המצב בין הים לירדן בלי להרים נשק. גם אני, כמוהם, מאמין באי-ציות אזרחי - צעד שנועד להפעיל כוח לא חמוש, כדי להדגיש את חוסר המוסריות של השלטון.

יש לי אח ושתי אחיות גדולים וכולם התגייסו לצבא. כשהייתי קטן הצבא לא נראה לי רק כחובה מובנת מאליה אלא כפיסגת כל השאיפות; רציתי להתגייס ליחידה הקרבית המובחרת ביותר שאוכל. אך ככל שגדלתי ולמדתי על המצב הקיים בין הים לירדן, הבנתי שלא אוכל לעשות זאת.

תחת כל משטר צריכים להיות לנו קווים אדומים שמעבר אליהם לא נהיה מוכנים יותר לתמוך בו.

לא אוכל להתגייס כי התחנכתי מגיל אפס להאמין שכל בני האדם נולדו שווים. אני לא מאמין שיש מכנה משותף לכל היהודים שמפריד אותם מכל הערבים. אני לא מאמין שאני צריך לקבל יחס שונה מילד שנולד בעזה או בג'נין ואני לא מאמין שהצער או השמחה של מישהו מאיתנו חשובים יותר מאלו של האחר. מתוך אמונה זו הייתי צריך לשאול את עצמי מה טוב לכל האנשים שחיים בין הים לירדן.

שלושת מיליוני תושבי הגדה המערבית ומזרח ירושלים חיים תחת כיבוש צבאי או סיפוח כפוי שנמשך כבר יותר מחצי מאה. שני מיליון תושבי רצועת עזה השתחררו מהכיבוש רק כדי לחיות תחת מצור צבאי שנמשך כבר יותר מעשור ומתוחזק על ידי ישראל מהיבשה, מהים ומהאוויר. מדיניות כזאת לא יכולה להיות מוצדקת על ידי אידיאולוגיה שרואה את כל בני האדם כשווים.

מדיניות כזו לא יכולה להיות מוצדקת כי המשטר בישראל הוא משטר שבוחרים שמונה מיליון אזרחים אך בפועל שולט בשלושה עשר מיליון. ההחלטות הקריטיות ביותר לחייהם

יאסר אמג'ד מוסא אבו א-נג'א, בן 11, נורה בראשו בידי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה". אבו א-נג'א נורה כשחסה מאחורי פחים וחלקי גדר תלתלית, במרחק של כמאה מטרים מהגדר.

עז א-דין מוסא מוחמד א-סמאכ, בן 13, נורה בבטנו בידי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה". א-סמאכ נורה כשישב במרחק של כשלוש מאות מטרים מהגדר.

טלאל עאדל איברהים מטר, בן 16, נורה בראשו בידי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה". מטר נורה כשהיה במרחק של כמאה מטרים מהגדר.

מוחמד איברהים איוב איוב, בן 14, נורה בראשו בידי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה". מתחקיר בצלם ומתיעוד וידאו שפורסם בכלי התקשורת עולה שאיוב היה במרחק של כמאתיים מטרים מהגדר, כשנורה גז מדמיע לאזור. הוא ברח מהמקום, מבלי להתקרב לגדר, ואז נורה למוות.

עבד אל-פתאח בהג'ת עבד אל-פתאח עבד א-נבי, בן 18, נורה בראשו מאחור בידי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה". בסרטון וידאו שפורסם בתקשורת ניתן לראות את עבד א-נבי נורה בגבו, כשהוא רץ ובידו צמיג.

ויסאל פדל עיזאת א-שיח' ח'ליל, בת 14, נורתה בראשה בידי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה".

אחמד יאסר סברי אבו עאבד, בן 4, נפצע מרסיסים בראשו ובפלג גופו העליון מירי אנשי כוחות הביטחון.

אחמד נביל מוחמד עקל, בן 24, נעזר בקביים, נורה בראשו בידי אנשי כוחות הביטחון.

ר'אזי מוחמד מוסטפא אבו מוסטפא, בן 43, נפצע בראשו מירי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה". אבו מוסטפא, שנעזר בקביים בגלל פציעת ירי קודמת ברגלו, נורה כשישב תחת עץ במרחק של לפחות מאה מטרים מהגדר. מת מפצעיו זמן קצר לאחר מכן.

של תושבי הרצועה והגדה מתקבלות על ידי ממשלת ישראל. היא מחליטה מי מתושבי הרצועה יוכל להיכנס או לצאת, היא מחליטה מה הם יוכלו לייבא או לייצא, היא מחליטה מי יהיה להם חשמל, איפה הם יוכלו לדוג ובאיזה אזורים בתוך הרצועה הם לא יוכלו להסתובב. ממשלת ישראל מחליטה מאיפה ולכן יוכלו תושבי הגדה לנסוע, היא מחליטה אילו אדמות הם יוכלו לנצל והיא יכולה להחליט לאסור כל אחד בכל רגע. זה הדבר הנכון היחיד לעשות כי אני לא מוכן לשרת משטר לא דמוקרטי שכזה.

הבעיה עם המשטר הזה לא נוגעת רק לעקרונותיה התיאורטיים של הדמוקרטיה שאני מאמין שצריכים לעמוד בבסיסה של כל חברה צודקת, אלא לחייהם היומיומיים של חמישה מיליון פלסטינים. המצור על הרצועה שיתק את הכלכלה ודרדר את התושבים למשבר הומניטרי בלי מערכת חשמל מתפקדת ובלי מספיק מים לשתיה.

הכיבוש מרכז את תושבי הגדה במובלעות אוטונומיות ופוגע בחופש התנועה היומיומי שלהם. הוא מדכא אוכלוסיה אחת בכדי לאפשר את השתלטותה של אוכלוסיה שנייה על אזור מחייתה. אני לא מוכן לקחת חלק בצבא שמחזיק חמישה מיליוני בני אדם במצב שכזה.

אני יודע שכמעט כל מדינה צריכה צבא להגנתה, אבל היא לא יכולה להצדיק כל שימוש בו בשם טענה זו, ותחת כל משטר צריכים להיות לנו קווים אדומים שמעבר אליהם לא נהיה מוכנים יותר לתמוך בו.

אני חושב שאחרי למעלה מחמישים שנים של כיבוש הקווים האדומים שלי בהחלט נחצו. על אף שההחלטה הראשונה שלי הייתה החלטה אישית לא להתגייס בשביל לא לקחת חלק במעשיו של הצבא, במהלך השנה האחרונה החלטתי לסרב בצורה פומבית.

החלטתי לעשות זאת כי אני מאמין שאי-ציות אזרחי עשוי ליצור שינוי ולגעת בחוש הצדק של הצד בעל זכויות היתר בין הים לירדן. אי-ציות אזרחי הוא דרך שבדרך כלל ננקטת כאשר השלטון איבד את המקור הלגיטימי לסמכותו, ואני חושב שלאחר למעלה מחמישים שנה ללא דמוקרטיה, השלטון בין הים לירדן איבד את המקור הזה. אני חושב שגל ההפגנות על גדר הרצועה, ותגובתו של צה"ל, הפכו את הדרך הזו לרלוונטית היום במיוחד, ולכן החלטתי, כמו אותם מפגינים, לנקוט בדרך של אי-ציות אזרחי.

אני מאמין שכשאדם שנולד בצד החזק בהיררכיה הלאומית בין הים לירדן, ניתנו בידי גם הכוח וגם החובה לנסות להילחם בהיררכיה הזאת.

הלל גרמי ישב בכלא הצבאי 104 יום.

מארגן צעדת השיבה בעזה כותב לסרבן המצפון: "הענקת תקווה"

סרבן המצפון הלל גרמי כתב שקיבל השראה ממארגן צעדת השיבה בגבול עזה. את ראש השנה הוא בילה בכלא. עכשיו כותב לו אחמד אבו רתימה: "הבה ניאבק למען חיים יחד של פלסטינים וישראלים על יסוד האזרחות והשוויון".

אחמד אבו רתימה, עזה

(שיחה מקומית, 18.9.2019)

תודה הלל.

הענקת לנו תקווה. הרי כוחן של העמדות המוסריות לא נמדד בעד כמה שהן מייצגות את דעת הרוב אלא בייחודן האיש. לאורך ההיסטוריה משקלם של בעלי העמדות המוסריות היה גדול והשראתם רבה, גם כאשר עמדו לבדם אל מול הזרם השליט. שכן כאשר האדם נוקט עמדה מוסרית, הוא מממש את מהותו האנושית ומתפייס עם השליחות שלמענה נבראנו על הכוכב הזה, גם אם המחיר הוא קרבן כלשהו ברווחתו ובשלוותו האישית.

ידידי הלל,

קראתי את המכתב שלך, ושמעתי את דברך שהקלטת ביוטיוב, וקמה תקווה בלבי שיש כאן יסוד ליצירת מציאות צודקת ואנושית יותר בגבולות שבין נהר הירדן והים התיכון, מציאות שהלגיטימיות שלה לא מתבססת על מספר האנשים המאמינים באפשרות מימושה עכשיו. הלגיטימיות שלה מתבססת על כך שזהו הפתרון הכי רווחי והקרוב ביותר לעקרונות הזכות והצדק, מתבסס על כבוד האדם ולא על מחיקתו.

הפתרון הכרוך בסיום העוול ההיסטורי שנעשה לעם הפלסטיני ובאותו הזמן מכבד את החששות של הדורות החדשים בחברה הישראלית שנולדו ומצאו את עצמם בתוך מציאות סבוכה ובתוך פיסת ארץ מסוכסכת, חשוכת ביטחון ושלו.

הרי הפלסטינים אינם יכולים להשליך את הישראלים לים והישראלים אין באפשרותם למחוק את המציאות שנמצאים כאן יותר מעשרה מיליון פלסטינים הממשיכים לחלום על היום שבו ישיגו את חירותם ויחזרו לבתיהם שגורשו מהם בכפייה ב-1948.

אין מולנו אלא שתי אפשרויות ואין להן שלישית: או שנחפש אחרי נוסחה מוסכמת על יסוד חיים משותפים על פי זכויות האדם והשוויון או שנמשיך במצב חסר-היציבות עוד שבעים שנה.

ידידי הלל,

גדלתי ברצועת עזה שסבי היגר אליה אחרי שגורש בכפייה מעירו המקורית, רמלה. אני מקנא בך שאתה יכול לבקר בה בקלות בשעה שאני אינני יכול לחצות את מחסום בית חאנון אפילו פעם אחת בחיי.

מגיל רך נפתחו עיניי למראות של חיילים ישראלים היורים ירי חי על שכני ועל קרובי משפחתי, ועוצרים אותם והורסים את בתיהם ומטילים עוצר שכלא אותנו ימים ארוכים, ולפעמים אפילו חודשיים, בבתינו.

אחרי שהתבגרתי, קצב האלימות התגבר, ואת הבתים כבר לא הרסו בדחפורים אלא בפצצות שהוטלו ממטוסי אף 16, ומספר ההרוגים עלה לאלפים אחרי שנספר במאות, ובמקום ג'יפים הסתובבו טנקים.

ב-2005 הצבא הישראלי נפרס מחדש

סביב רצועת עזה והטיל מצור נוקשה וסגר את המעברים ושלל מהפלסטינים את חופש התנועה ביבשה, בים ובאוויר. במהלך השנים האלה הוא ניהל שלוש מלחמות שנפלו בהם יותר משלושת אלפים וחמש מאות קרבנות פלסטינים.

ידידי הלל,

בבית הספר למדתי את החוק של איזיק ניוטון האומר שלכל פעולה יש פעולה נגד השווה לה בעוצמתה והפוכה לה בכיוון תנועתה. המציאות אומרת שמזה שבעים שנה, מתנהלים נגד העם הפלסטיני גירוש, כיבוש, התנחלויות, הרג ומצור. האם אפשר לצפות שאחרי כל זה, ממשלת ישראל תקצור ביטחון ויציבות?

נכון, העם הפלסטיני הוא הצד החלש צבאית ומדינית, אבל אם יישאר במצבו זה, חסר התקווה, המנוגד לצדק ולזכויות האדם, אין ספק שהתוצאה תהיה תגובת-נגד דומה, שתחזק את מצב חוסר-היציבות ואת שלילת יכולתה של ישראל לחיות כמו כל מדינה נורמלית, המקדישה את משאביה ליצירה מדעית ולפריחה כלכלית.

ידידי הלל,

אנחנו חיים היום בשנת 2018 והתודעה האנושית כבר אינו מסוגלת להבין מילים כמו דיכוי גזעי וכיבוש והשפלתו של עם אחד בידי עם שני. הרי העולם היום הולך לקראת יותר פתיחות ויותר שילוב בקשריו התרבותיים והכלכליים, והגדרות המפרידות בין עמים ותרבויות קורסות.

קיומה של מדינה המקימה גדרות בטון גבוהות הכולאות מאחוריהן קבוצות אתניות אחרות נראית כמחזה מנוכר שאינו הולם את רוח הזמן.

אני חושב שהפתרון קרוב ואפשרי והוא אינו זקוק אלא ליוזמה אמיצה ולייסודה של השקפה חדשה להתמודדות אחרי שהפתרונות המסורתיים נכשלו בהשגת פשרה צודקת. הבה ניאבק יחד למען זכויות האדם ולמען מדינה דמוקרטית לכל אזרחיה ולמען חיים יחד של פלסטינים וישראלים על יסוד האזרחות והשוויון ולא על יסוד ההפרדה הגזעית.

הפתרון הכרוך בסיום העוול ההיסטורי שנעשה לעם הפלסטיני ובאותו הזמן מכבד את החששות של הדורות החדשים בחברה הישראלית.

אני מבין שהפתרון הזה נתקל במכשולים רבים, אבל הוא פתרון שראוי שכל בני החורין יתאגדו למענו.

ראוי שנקדיש את שנותינו הספורות לקירוב הגשמתו. הוא לא רק הפתרון הכי אנושי וצודק אלא הכי מציאותי, שכן איש מבין הפלסטינים והישראלים אינו יכול למחוק את קיומו של האחר, והרי למדתי מהקוראן שכל המחשבות המיטיבות עם כל בני האדם נשארות על פני האדמה ואילו הקצף מתפזר ונעלם.

אחמד אבו רתימה הוא מתאם "צעדת

השיבה הגדולה", תושב עזה.

(תורגם מערבית על ידי מירון רפופורט)

אחמד מוסבאה אחמד אבו טיור, בן 16, נפצע בירכו מירי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה". בוידאו שפורסם ברשתות החברתיות הוא תועד במרחק של כעשרה מטרים מהגדר כשהוא מנופף לחיילים שמעברה השני, מיידה לעברם אבן, מנופף להם שוב ואז נורה ברגלו.

תחריר מחמוד סעיד והבה, בן 18, חירש, נפצע מירי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה". בתיעוד וידאו שפורסם בכלי התקשורת נראה והבה כשהוא עומד בגבו לחיילים, מנופף בידיו ואז נורה.

אסר עזמי מוחמד מוסבאה, בן 11, מתנדב בסהר האדום, נורה בראשו בידי אנשי כוחות הביטחון, כשהיה במרחק של כמאה מטרים מהגדר.

עבדאללה סברי עטייה קוטטי, בן 22, פרמדיק, נפצע בחזהו מירי אנשי כוחות הביטחון כשהיה במרחק של כעשרים מטרים מהגדר.

רוזאן אשרף עבד אל-קאדר א-נג'אר, בת 20, פרמדיקית, נורתה בחזה בידי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה". מתחקיר בצלם עולה שא-נג'אר נורתה כשהיא במרחק של כעשרים וחמישה מטרים מהגדר וכעשרה מטרים מהמפגנים, ולגופה מדי צוות רפואי.

מוסא ג'בר עבד א-סלאם אבו חסנין, בן 34, פרמדיק, נפצע אנושות בחזהו מירי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה". אבו חסנין נורה בזמן שטיפל בפצועים.

אחמד מוחמד אשרף חסן אבו חוסיין, בן 24, צלם עיתונות, נפצע בבטן ובחזה מירי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה". בתיעוד וידאו שפורסם ברשתות החברתיות נשמעת ירייה ולאחריה נראה אבו חוסיין נופל לקרקע, כשהוא לבוש אפוד מזהה של עיתונאים. מת מפצעיו בבית חולים בישראל.

יאסר עבד א-רחמאן מוסטפא מורתג'א, בן 30, צלם עיתונות, נפצע מירי אנשי כוחות הביטחון במהלך "הפגנות השיבה", כשהוא לבוש אפוד מזהה של עיתונאים.

אז מה עושים בכלא הצבאי כל היום

תאיר קמינר (בלוג מסרבת, הארץ, 3.4.2016)

בכלא יש המון שעות של חוסר מעש. כבר 85 ימים אני כאן, וזה ממש ממש קשה.

אנחנו יושבות בתא ב"דקת קריאה" - אל תתבלבלו, זה לא זמן פנוי לקריאת ספר, אלא זמן שבו בכל דקה המפקדות יכולות לקרוא לנו.

אנחנו לא רשאיות לרדת מדיגום, להוציא אזרחי מהקיטבג, להרעיש, לישון, לשכב על המיטה, לשים רגליים על המיטה, לעבור על חוק השילוב הראוי (אסור לשבת יחד על אותה מיטה, לגעת זו לזו בשיער, להתחבק, לתת יד...)

ועוד. המפקדות נוהגות להדגיש כמה פעמים ביום מה אנחנו כן רשאיות לעשות: לשבת, לדבר בינינו, לאכול מהקנטינה, לקרוא ספר ולראות טלוויזיה - כן, יש לנו טלוויזיה בתאים שמריצה אותו שידור לכל הכלא, בנים ובנות (רוב הזמן רואים כדורגל, האח הגדול או הישרדות).

"בכל פעם שאני מסרבת אני מציבה אלטרנטיבה לדרך של השנאה והמלחמות ואני נותנת השראה לצעירים בני גילי..."

אז מבחינתי כל "דקות הקריאה" האלה דווקא כן מוקדשות לקריאה. וזה המפלט שלי כאן. הבנות פה קוראות לי תולעת ספרים. למדתי לברוח לתוך הספרים ולשקוע לתוך הסיפורים והדמויות ולכמה רגעים אפילו להצליח לשכוח שאני בכלא. שאני בתוך תא 6, פלוגה 600 בכלא 6.

באחד הימים לקחו אותנו לעבוד בעג'מי - בית המלאכה בכלא. לבית המלאכה קוראים על שם עג'מי, הבחור הדרוזי שמנהל את המקום. זה אמור להיות סוג של צ'ופר לכלואות כי זו תעסוקה, וגם מפרגנים לך בעוד סיגריה. אפשר לשמוע שם קצת מוזיקה. הבנות שעובדות בעג'מי מורידות כפתורים ודרגות ממדים ישנים וממיינות אותם לפי צבעים וגדלים.

יש הרבה בנות שמרוצות מהתעסוקה. אבל

אני לא מעשנת ולקחו לי את הרגעים היחידים בכלא שבהם אני מצליחה לשכוח מזה שאני בכלא. במקום זה נתנו לי למיין כפתורים, שבהמון מובנים אין יותר כלא מזה: זאת עבודה סיוזיפית ורפסטיבית כמו השגרה בכלא עצמו, וכמו תקופות הכליאה שחוזרות שוב ושוב וכבר הפכו לשגרה.

האמת שזה לא היה יום קל. ובימים קשים כאלה אני שוב חייבת להזכיר לעצמי למה אני עושה את זה, הרי בקלות יכולתי ללכת לקב"ן ולצאת מכאן. אבל אי אפשר לשכוח את מה שאני יודעת: שהצבא הזה לא מגן עלי, אלא מלבה אלימות ויוצר ככה חוסר ביטחון. שהוא שולט על מיליוני אזרחים פלסטינים ושהוא לא כזה מוסרי כמו שמכרו לנו כל החיים.

אני נזכרת שבסירוב שלי, כשאני עומדת בבקו"ם פעם אחר פעם ומצהירה שלא מוכנה להתגייס דווקא לצבא הכובש הזה, אני לא רק דנה את עצמי שוב ושוב להיות בכלא; בכל פעם שאני מסרבת אני מציבה אלטרנטיבה לדרך של השנאה והמלחמות ואני נותנת השראה לצעירים בני גילי - לבחון את המעשים שלנו ולא לפעול בלי לחשוב.

באותו יום, כשחזרתי מעג'מי, הכניסו אותי לשיחה עם רבנית. הרבנית מגיעה לכלא שלוש פעמים בשבוע ומחלקת לנו ממתקים, והבנות יכולות לדבר אתה שיחה אישית ולשמוע שיעורי תורה. רוב הבנות הן מסורתיות, וזה מחזק אותן - תרתי משמע. אני מגיעה לכל השיעורים שלה, למרות שזה לא חובה. אני עושה את זה כדי לחוות עם האחרות את חוויית הכלא במלואה.

בכלא 4 שיעורי התורה היו חובה, והרבנים הטיפו לנו להתקרב לדת, אפילו ניסו לשכנע אותנו להתחתן בשידוך. לילך, הרבנית המתנדבת כאן בכלא 6, אמנם מהווה חלק מאותו מנגנון, אבל היא באה ממקום של אכפתיות כלפי הבנות בכלא, לעזור להן למצוא את הכוח להיות כאן ולא לאבד תקווה.

בשיעור הזה היא סיפרה לנו על יציאת מצרים ועל חטא עגל הזהב. היא סיפרה על חור, שעמד מול 3,000 בני ישראל והתנגד לבניית העגל ונלחם מול כולם. הוא הפסיד בחרב והרגו אותו, אך המאבק שלו הצליח, והנה עם ישראל חזר לדרך הישר.

השיעור הזה באמת חיזק אותי. הרגשתי שאנחנו, תנועת הסירוב, המתנגדים לסירוב, אנחנו כמו חור. אולי אנחנו עכשיו מיעוט שעומד מול רוב זועם, אבל המאבק שלנו יצליח מתישהו. יום אחד הכיבוש יסתיים.

תאיר קמינר ישיבה בכלא הצבאי 155 יום.

פיקוד מצפון

יגאל סרנה (מעריב, המוסף לשבת, 9.6.2016)
"בוא ניתן להרס הזה להימשך/ בוא נמלא את תעלות האוזניים שלנו בשעווה/ בוא נחלק אקדחים לכולם וחרבות וסכינים ואולרים משויפים/ בואו נריע למלך החדש שהגיע/ עבריינ שמגלגל מיליארדים וכולם משתחוים להוד מלכותו גאידמק"

(גבריאל בלחסן ז"ל כתב על גיבור עבר. ניתן להחליף את גאידמק בכל שם אחר).

כה מוזר לעבור ככותב, בשבוע אחד, מנערה צעירה מגיל בתך שיושבת בכלא נשים צבאי קשוח על סירובה לשאת נשק, אל פריז שבה מתהלכים חופשי כמה מנוולים גדולים שידיהם מוכתמות לכאורה בדם. פריז שבה מתנהל מאבק משפטי מול ארכי נוכל לכאורה שנאשם כי רימה את ממשלת צרפת במאות מיליונים ותרם או לא תרם מיליון או לא מיליון לחברו המסור ביבי.

אתחיל מן החלק הטוב. מן הנערה פה. שמה עומרי ברנס. היא נערה דקה, יפה, מנוקבת פירסינג. דעתנית מאוד שנולדה בהתנחלות אריאל לשוטר מקומי ולאשת

מכירות האוחזים בדעות ימניות. כשקיבלה צו ראשון, אמרה לאמה: "לא אתגייס". זה לא היה פוליטי אלא צמח מן הטבעונות שלה ומהרצון לא להרוג חיות ולא בני אדם.

בוועדת מצפון דחו את בקשתה לשירות לאומי עם נזקקים במקום גיוס. "משנתך אינה סדורה", כתבו.

ביום הגיוס ב-11 באפריל השנה נעצרה עומרי, נשפטה מיד והגיעה לכלא 6. היא שם מאז ותשב עוד חודשים, זולת הפסקות בין מעצרים כמו זו שבה נפגשנו בתל-אביב.

אגיד כך. בימים טרופים אלה של כזבים וגרסאות מתחלפות ופחדנות מנהיגותית וסוללות עורכי דין יקרים, מרגש לפגוש אדם ישראלי צעיר כה ישר, ערכי ותקיף.

עומרי כזאת היא חלומה של כל מדינה נורמלית לגבי דמות האזרח הצעיר שלה. לא פה. אין לה שום רצון לסרב, רק לשרת, אבל לקויי שמיעה או ילדים בסיכון. לא מדים. חמלה במקום חובה.

היא כלואה לצד רעותה למאבק תאיר קמינר. הן לא חברות ולא צמחו כלל על אותה קרקע פוליטית, אבל עתה הן שותפות לדרך ולענישה קשה.

מפרידים ביניהן היטב. אסרו עליהן לדבר אפילו בהפסקה. עומרי בתא עם נפקדות, עריקות, עצורות סמים ולכוהול. "אני נפגשת עם המון נשים. יש שיחות טובות".

היא גילתה בכלא כמה רבות פה הן קורבנות הסתה שבאה מלמעלה. כל מי שאינו הולך בתלם הוא "נגדנו", "שמאלני", "נגד המדינה". "אני מאמינה שכולם שווים", עונה עומרי לאסירות שאיתה. היום זה כפירה בעיקר.

היא חיה בסדר יום נוקשה, כלא החיילות גרוע מכלא החיילים. נערות מדריכות כליאה שלמדו לטרטר, למנוע שיחה. יש מושג של "קווי השפלה". יש צעקות, איסור שיחה וחיוך.

בעומרי הקטנה מצאתי כוח של דמות ספרותית, תבונה של בוגר והיעדר מוחלט של מרירות. זן נדיר. "מגיע לך לנצח ולהיות חופשייה", כתבה לה חיילת כלואה. "בזמן שלנו בתא, הצלחת לעודד אותי תמיד. הצלחת להשפיע על כמה מאיתנו". הנערה חתמה בציטוט ששמעה מעומרי עצמה: "חמלה היא היכולת לשים עצמך בנעליו של האחר".

עמרי ברנס יושבה בכלא הצבאי 67 יום.

הפתק השישה עשר: הסרבנית

הדס טל תיעדה את ימיה

הראשונים בכלא

התחושה שנפלת מהירח כשאת אומרת את המילה כיבוש, הספר שהוחרם והמשפט הראשון. ההסתגלות למסדרים ולחוקים, רגעי השבירה והניסיון לא לאבד את תחושת הזמן. הדס טל (שיחה מקומית, 14.10.2017)

את שלושת הימים הראשונים שלה במערכת הכליאה הצבאית בין ה-7 ל-9 באוגוסט, בתחילה במעצר בבקו"ם ולאחר מכן בכלא שש, היא הצליחה לתעד כמעט בזמן אמת על שורה של פתקים שהעבירה להוריה בזמן ביקור. אנו מפרסמים כאן חלק משישה עשר הפתקים, שהועברו ל"שיחה מקומית" על ידי הוריה של הדס. הטקסט מובא בעריכה ובקיצורים הנדרשים [לצורך פרסום זה נבחרו חלק מהפתקים].

* שמות האסירות המופיעות בכתבה שונו.

פתק 7,1 באוגוסט 2017

נכנסתי ללשכת הגיוס עם ההורים שליוו אותי עד לאוטובוס שלקח אותנו עד לתחילת שרשרת החיול בבקו"ם. המפקד הסביר איך שמים תג על התיק. מישו שישב לידי שאל לאן אני מתגייסת. אמרתי שאני מסרבת. הוא שאל למה. אמרתי בגלל הכיבוש. הוא לא הבין מה אני אומרת. אמרתי שאני מוחה נגד זה שיש מיליוני אנשים תחת שליטה ישראלית בלי אזרחות. הוא גמגם, לא הבין, שאל מי האנשים האלו. אמרתי שהפלסטינים. ואז הוא הבין, ואמר: "אה, שמאלנית!", והתחיל לדבר על פיגועים.

אמרתי למפקד שאני מסרבת להתגייס, הוא אמר "עוד מעט". התווכחנו. ביקשתי שירשה לי לצלצל או לסמס. הוא אמר שהוא יודע כי הוא גם סירב אז שאלתי אותו אם הוא סירב למה הוא חייל. הוא אמר שהוא סירב לתפקיד שהציעו לו אבל ש"כולם מתגייסים בסוף".

הוא לקח אותי ועוד ארבעה שהיו איתי על האוטובוס למין חדר, ושם אמר למישו אחר שאני מסרבת. לקחו אותי לחכות בתא חריגים על הספסלים, שם הקצין מיון. היה מולי בחור חרדי על מדים שלא שיתף פעולה, נראה שיש בעיה רצינית. הוא שם את הזרוע על המצח, רעד, ובכל פעם שניסו לדבר איתו לחש ממש בשקט "צועקים". נראה לי שלקחו אותו לוועדה רפואית. הקצין יצא, שאל למה אני פה. אמרתי מסרבת, שאל למה, בגלל הכיבוש. הוא אמר "אה! סרבנית מצפון", ואז שאל אם אני רעבה. אמרתי שכן, ויחד עם עוד שניים נשלחנו לחדר אוכל.

פתק 2

בארוחת הצהריים לקחתי אורז, תפוז, אגס ופרוסת לחם. היה סבבה. יש שם שלטים כמו "שמור על הכשרות! בפקודה!". אחרי הארוחה יצאנו, חיכינו בטור. הרבה מהגברים שהרגע התגייסו לא ממש שמים על החיילים ועל משמעת, ומכורים לסיגריות בצורה מטורפת. מישו דיבר על כלא. שאלתי אותו אם הוא היה הולך לשם. זה עם הזקן לידו צחק ואמר "התלהבה!". איכשהו הגעתי לזה שאמרתי שאני מסרבת. שאלו למה. אמרתי "כי יש כיבוש", וזה עם הזקן חשב שזה נורא מצחיק ואמר "זה עוד לא שמעתי!".

חזרתי עם כולם ודיברתי עם החיילים עד שמצאו מישו שייקח אותי חזרה לתא חריגים. הוא לא ממש ידע איפה זה (במילים עדינות) ושאל כל חייל בדרך. הוא היה נחמד אבל, והשתמש במילה "אמיצה" כשסיפרתי לו מה הקטע. אחרי גחצי שעה (או אולי 10-15 דקות) נכנסתי לתא חריגים. זה היה מאוד פשוט, הקצין שאל אותי למה אני מסרבת, עניתי כיבוש, רשם, ואז חייל ליווה אותי למעצר.

בזמן שחיכיתי שם, יש מצב שזה לקח שעות, היכרתי מישו שמשתמטת - שלא התייצבה לגיוס ועצרו אותה. היא התחתנה אבל רק יומיים אחרי יום הגיוס שלה. לידה ישבה מישו שנעצרה אחרי השתמטות של שבעה חודשים, ובכתה כל הזמן. לא חושבת שבכל הזמן שהיינו שם ראיתי אותה לא בוכה. בכתה וקראה תהלים. אחרי זה הגיעה שרי מרמת השרון, משתמטת שלושה שבועות שאמרה שמתחברת קצת לפציפזם ואמרה שאם זה היה פשוט גם היא הייתה לא מתגייסת, אבל ראו שהיא לא ממש מבינה בנושא. דיברנו קצת ואז נזכרתי שיש לי את הטלפון איתי אז פתחתי וסימסתי. העירו לי. אז הכנסתי והשתמשתי בסתר.

פתק 8

כל כך שמחתי שאני סוף סוף נשפטת, סוף סוף יודעת מה הולך להיות איתי. חשבת גם שהימים במעצר לא ייספרו לי וזה היה מתסכל - אני סובלת פה אבל טבלת האוש עוד לא החלה. כשאני נכנסת, אני נכנסת עם חיוך קטן. אני רגועה. אני יודעת שמפה אני הולכת לכלא. אני רק רוצה לדעת לכמה ימים. השופט אומר ששפט גם את ה-4-5 סרבניות שלפני. כשהוא שואל אם יש לי משהו להגיד אני אומרת שאני לא פה מטעמים אישיים אלא אידאולוגיים ולכן הקושי שבכליאה לא רלוונטי להחלטה שלי. אני רוצה שיהיה ברור - לצבא אני לא נכנסת. הוא שואל מה האידאולוגיה שלי. אני אומרת שהצבא מבצע מדיניות ממשלתית של כיבוש ואני לא נותנת לזה יד. הוא מעיר כי אמרתי זאת קצר

ולעניין, הכי ישיר מבין הסרבניות אותן שפט. אחרי המשפט אני מתחילה לתהות אם לא היה חשוב להדגיש את העובדה שמצפונית ואישית אני לא מסוגלת לשרת, מכיוון שלמרות שהדגל אותו אני נושאת בסירוב שלי הוא ההתנגדות לכיבוש, אני גם פציפיסטית.

פתק 9

אחרי המשפט אני נכנסת לאכול ארוחת צהריים. אורז וחומוס. אני עוד במצב רוח בסדר, שאלתי במשפט אם היום אני הולכת לכלא והשיבו לי ש"ברור". גם שאלו אותי על האחים שלי. אמרתי שיש לי אחות תאומה שהתגייסה. כן - אנחנו בקשר, אין לי שום דבר נגד חיילים כאינדיבידואלים, אלא נגד המערכת, וסירוב זה דבר קשה שאני לא מצפה מאף אחד לעשות. זו הבחירה שלי וזה מה שנכון עבורי.

אחרי ארוחת הצהריים מושיבים אותנו מול חדר האוכל, ברחבה. יש עצורים בנים שצועקים עליהם ומפקדים בנים גם שומרים עלינו. זאת שיושבת לידי משנה תנוחת ישיבה ואחד המפקדים צעק עליה, ממש חזק. זה ממש הבהיל אותי ושם התחיל המשבר הראשון שלי.

בסופו של דבר אמרו לי לחזור לאוהל, ישבתי בלי לזוז ולדבר בערך חצי שעה, אמרו לי להביא את התיק ואז חיכיתי ליד היציאה. סוף סוף מה שרציתי, לצאת מהמעצר הנוראי הזה, מתחנת הביניים הזאת, ולהגיע כבר לכלא.

אבל בזמן שאני עומדת ומחכה להסעה לכלא, בסביבות שש בערב, אני מפחדת ואני בסערת רגשות שעכשיו, כשאני כבר רגועה, קשה להסביר ולתאר. 20 יום. איך אני הולכת לעבור את זה? הפעם האחרונה שדיברתי עם מישו מבחוץ הייתה בערך לפני 24 שעות, וזה מרגיש כמו חודשים. ההרגשה היא שאף אחד לא יודע מה קורה איתי וגם לאף אחד לא אכפת. ביקשתי משהו כמו 6 פעמים להתקשר לעורך דין, אמרו לי שמגיעות לי רק שתי שיחות במעצר וכבר ביצעתי אותן. ואת שתיהן ביצעתי כשעוד הייתי סבבה, לפני שהקושי התחיל.

פתק 10

אני עומדת שם ליד היציאה מהמעצר, ואני עוזרת את הדמעות בכוח. לידי הרוב גברים, עצורים ומפקדים. הטונים אגרסיביים, חזקים. ואני מרגישה כל כך קטנה ליד כל זה. בסופו של דבר מגיעים עוד ארבעה גברים שנוסעים לכלא. שני משתמטים, שנעצרו אחרי שלא התייצבו לגיוס, אחד מהם חרדי, ועוד שני סרבני תפקיד (נהגים). עולים על האוטובוס ואני מתיישבת. לבנים אומרים לשבת מאחורה יותר, רוצים להפריד בין כולם וזה אוטובוס גדול. אני

מתישבת, ומתחילה נסיעה של שעה וחצי שבה זה רק אני והמחשבות.

כשחכיתי באוהל, אחרי המשפט ורגע לפני היציאה, היה לי ברור שאני לא מרשה לעצמי לבכות. התצפיתניות בוכות הרבה. סרבניות תפקיד בכללי, נשברות מהר. אני לכל אורך המעצר הייתי בסבבה. "אופי חזק יש לך", אמרו לי פה שוב ושוב. אז שאני אבכה לידן? אחרי שגם הסברתי ושכנעתי אותן שכלא לא יותר גרוע ממעצר. ולמה אני רוצה לבכות בכלל?

הישיבה מעייפת וקשה. יש לי בכיס את ההצהרה שלי ואת רשימת הטלפונים. בשביל להעסיק את עצמי אני מוציאה את הדף. אולי אנסה לשנן שוב את המספר של נועה לוי, עורכת הדין שלי מ"מסרבות". רציתי בעיקרון לשנן את כולם אבל עוד לא הצלחתי אחד. באמת שלפחות הצבא צריך לתת לי פטור זיכרון. אני מוציאה את הדף וכמעט בוכה. אני לא מסוגלת לקרוא את השמות. "אמא", "אבא", "הילה" (אחותי), הכינויים של החברים. גם עכשיו כשאני כותבת על הרגע הזה יש לי דמעות בעיניים. זה נשמע כל כך דרמטי ומוגזם אבל זה כל כך אמיתי. בכל כך הרבה רגעים פה אני מדמיינת שאני עם הטלפון, מספרת להורים ולחברים אנקדוטות מצחיקות מפה. משתעשעת במחשבה של סלפי מעצר אחרי מעצר.

פתק 11

באוטובוס, ברגע שמתחילים לנסוע אין איש שיכול לראות אותי. מלבד דקה-שתיים בשרותי המעצר לא היה רגע כזה כבר הרבה זמן. אני מוציאה את רשימת הטלפונים ואני עוברת עליה, ואני בוכה. אני לא יכולה לעצור את זה ואני מרגישה נורא. אני כועסת על עצמי.

אני חושבת על הבית, על השיחות רגע לפני, על החברים. בו זמנית אני כל כך רוצה טלפון הביתה, מצד שני יש בי צד ששמח שבשיחה האחרונה עם אמא הייתי חיובית ובמצב רוח טוב. היא ממילא לא יכולה לשנות את המצב, אז למה שתהיה בחרדות לשלומי. ממש יום לפני תאריך הגיוס, דיברתי עם חבר ואמרתי לו שאני כנראה אבכה, אבל משטויות. מהדבר הכי שולי בעולם. הוא צחק שייקראו לי "הסרבנית הבכינית". וכל רגע שבו אני בוכה באוטובוס לכלא 6 מרגיש כמו בכי מהדברים הכי שוליים בעולם. כי נגמר החלק הכי קשה, כי מפקד צעק והפחיד אותי, רשימת מספרי הטלפון גורמת לי לבכות, וגם שלטי הדרכים בדרך שמראים על כיוון צפון - כיוון הבית.

לאט לאט אני נרגעת והלחץ שהיה לי בחזה, שהיה תקוע לי כבר שעות, משתחרר. אני חושבת למה היה לי את רגע השבירה הזה ועל האם זו שבירה בכלל. אני חושבת על בכי, גם כסימן

לחולשה, משהו שכל כך התאמצתי לא להראות, אבל גם כדבר משחרר, כפורקן. כדרך התמודדות. אני חושבת לעצמי על כך שעניין ההתמודדות לא רלוונטי בכלל כי גיוס לא רלוונטי. אין מצב הרי שאני מתגייסת, אז אין לי ברירה אחרת מאשר להתמודד.

פתק 12

עד סוף הנסיעה כבר ניגבתי את הדמעות והצלחתי לעבור על רשימת השמות בלי לבכות ואפילו בלי לדמוע. חשבתי על זיכרונות טובים, שיחות מצחיקות, על כך שעברתי את החלק הכי קשה ושיהיה בסדר - אני אתמודד.

אני חושבת שזה היה בסביבות השעה 19:00, כשהגעתי לכלא 6. נתנו לי ולארבעת הבנים מעין ארוחת ערב מאולתרת, לחם עם ריבה ואגס. אמרו שאם יש לנו אוכל מהבית בתיק - זה הזמן לאכול אותו. טוב ליכור לפעם הבאה! אחר כך חתימה על טפסים, ענייני פיקדון, מדים (שכולם היו גדולים עליי אבל ממש). עברו לי על התיק פעמיים. החרימו את הספר "השמידו את כל הפראים" כי "זה יכול להיות הסתה". המפקדת גם קראה את התקציר ועלעלה. באחת מהחתמות הטפסים הייתה מישהי על אזרחי שבאמת התעניינה למה אני עושה את זה. הסברתי לה שאני מעדיפה שנתיים כלא מאשר שירות, והיא נראתה מופתעת. מאוחר יותר הבנתי שהיא הייתה מהמודיעין של הכלא. לא באמת הפתעה גדולה שהיא התעניינה.

הטלפון שלי היה מופקד במעצר בקו"ם, ועכשיו היה צריך להעביר אותו לפיקדון של הכלא, אבל לפני שהעבירו אותו נתנו לי שיחה עם אמא ועם עורכת דין. זה היה מאוד מעודד למרות שזה היה מאוד קצר. בהתחלה התקשרתי לנועה, עורכת הדין שלי. והיא אמרה "הדס! וכל-כך שמחתי לשמוע קול מוכר.

לקחו אותי לתא 4. הייתה רק אחת ערה, מיטל, שנמצאת פה על העלבת שוטר ומשתחררת עוד יומיים. היא מאוד לבבית ונחמדה, היא עוזרת לי למצוא עט ועושה כושר מול "נולד לרקוד". בזמן שאני מתקלחת וסוף סוף חופפת, אני כל-כך שמחה כבר להיות פה. החשש מהלא נודע נרגע.

פתק 13, 9 באוגוסט 2017

ההשכמה כאן היא פשוט הדלקת אורות וצעקות "בנות! לקום!". ההשכמה קשה. עוד קודם לכן התעוררתי כשהעירו את אחת הבנות לשמירה באחת וחצי, היה מבחיל, אבל חזרתי לישון.

לא ממש הספקתי בשבע דקות להתארגן אבל המפקדות הבינו שאני חדשה וקצת

כושלת. לאט לאט אני לומדת את החוקים אבל יש הרבה. המסדרים מוזרים, איכשהו תמיד אני שוכחת משהו ומעירים לי. אבל מעירים לי בסדר, לא בתקיפות. במסדר בעיות אני מבקשת פתק עם המספר האישי שלי (שקיבלתי בבוקר ושאמן אמן אמן מתישהו אזכור בעל פה), פתרון למכנסיים שגדולות עליי ממש וחגורה שלא מצליחה להחזיק. וטלפון לעורכת דין.

אחרי זה קצת מטרטרים, צריך לתקן דיגום, לנקות את החדר, לסדר. אחרי זה יש ארוחת בוקר. אכלתי ירקות ולחם עם "השחר" פרווה. נתנו ליגם מעדן סויה. היה בסדר, לא מתתי מרעב כמו במעצר. יש כל הזמן הפסקות - מסדרים - זמן בתא. ובזמן בתא היו כל מיני דברים כמו רופאה ושיחות טלפון. הייתה גם רבנית אבל על זה אספר בהמשך. המשכתי לכתוב בזמן בתא את מה שעבר עליי וסוף סוף באמת הגעתי להיום. כבר איזה חמש אחר הצהריים.

במסדר הראשון שלפני ארוחת בוקר ראיתי את נועה גור גולן. זה היה מרגש. בשתי ההפסקות הראשונות ישבנו זו ליד זו ודיברנו. היא כזאת חמודה, פשוט אמרה לי "קדימה, תפרקי". זה כל כך כיף לדבר על זה עם מישהי שחוותה ממש את אותו הדבר. קצת רעד לי הקול ודמעותי כשיספרתי על המעצר ועל היום המעייף שעברתי.

התחושות השתנו כשדיברתי עם אמא. זו הייתה שיחה ארוכה יותר, בה כמובן גם בכיתי. היא סיפרה לי על כמות הדאגות וההתעניינות בשלומי, על החברים שבקשר מתמיד איתה בקשר למצבי, על המורים מבית הספר שכותבים לה, אמרה שב"הארץ" מישהי כתבה עליי כתבה מדהימה, אמרה כמה היא גאה בי וכמה כולם מאחוריי. זה לא שבאמת חשבתי שזהו, לאף אחד כבר לא אכפת מה קורה איתי, אבל התזכורת הזאת כל כך חשובה ומשמעותית. בכיתי אבל הרגשתי כל כך מחוזקת אחרי. הכוחות חזרו אליי. השיחה הזאת הזכירה לי כמה חשוב המעשה שלי, כמה משמעותי ומשפיע.

פתק 16

17:20. סוף סוף סיימתי לכתוב והגעתי להווה. בסביבות חמש, המ"מ החזירה לי את הספר המסית! היה מרגש. זה הרגיש כמו קשר לעולם שבחוץ, החזירו כי בחוץ יודעים ודואגים למה שקורה איתי. עכשיו אכתוב מכתבים למשפחה ולחברים ואעשה טבלת יאוש. הבנות פה מברכות אותי על סיום הכתיבה, באמת סוף סוף. מקווה שזה יגיע לכמה שיותר אנשים.

הדס טל בת ה-18 מקיבוץ יפעת היא סרבנית כיבוש שישבה בכלא הצבאי 60 יום.

לצורך הגנה תקרא לזה

"היו לנו כל מיני מצבים של עבודה מאוד מפוקפקת בתוך שטחי A [שטחים בשליטה אזרחית וביטחונית של הרשות הפלסטינית]. אם זה אומר להיכנס ביום שישי, כשהשוק הומה, בטובאס למשל, לעשות צ'קפוסט - מחסום פתע - באמצע הכפר.

באחת הפעמים, הגענו לעשות מחסום פתע כזה ביום שישי בבוקר, והתחלנו להתפרס בצורה של מחסום: לבדוק רכבים, כל רכב שעובר.

שלוש מאות מטר מאיתנו נוצרה הפגנה קטנה של ילדים שזורקים אבנים לכיוון שלנו, אבל מגיעים אולי למרחק של עשר מטר, ולא פוגעים בנו. מתחילים לקלל אותנו והכול. במקביל מתחילה גם התקהלות של אנשים. כמובן שזה מלווה בכיוון נשק לכיוון הילדים, לצורך הגנה תקרא לזה.

מה הייתה מטרת המחסום?

להראות נוכחות של צה"ל באמצע הכפר. באמצע הכפר, באמצע שנשים הולכות לקניות, באמצע ילדים משחקים, פשוט להראות נוכחות, וזה להיכנס לתוך מרחקת אש, שתוך שנייה לא ידענו אם אנחנו הולכים לחטוף שם.

בסופו של דבר יצאנו מזה בלי פגע, בלי שקרה שום דבר, אבל היה שם מקרה של חמימות מוח מצד המ"פ [מפקד פלוגה], הוא ביקש ממטוליסט [נושא מטול רימונים] מהפלוגה שיירה רימון אלפ"ה [אמצעים לפיזור הפגנות] לכיוון המפגינים, הילדים.

המטוליסט סירב, ואחר כך הוא קיבל יחס נוראי מצד המ"פ. הוא לא קיבל עונש, כי המ"פ ידע שזו פקודה לא חוקית, אבל הוא קיבל יחס מאוד מגעיל מצד הסגל, בסופו של דבר ככה זה נגמר. עוד סיפור זה להיכנס לטובאס בשלוש לפנות בוקר בספארי, עם רימוני

הלם ופשוט להתחיל לזרוק ברחוב. סתם. מעיר את האנשים.

לאיזו מטרה?

'אנחנו פה. צה"ל פה'. בגדול, אמרו לנו שיש איזה מחבל, שאם הוא ישמע נוכחות של צה"ל בכפר אז אולי הוא ייצא החוצה. אף פעם הוא לא יצא.

מסתבר שבדיעבד המטרה הייתה פשוט להראות לאוכלוסייה שצה"ל נמצא פה, וזו מדיניות שחוזרת: 'צה"ל פה, בשטחים ואנחנו ממררים לכם את החיים עד שתחליטו להפסיק את

הטרור'. מבחינת צה"ל אין עם זה בעיה. אנחנו שזרקנו את הרימונים לא הבנו למה לעשות את זה. זרקנו רימון. שמענו 'בום' וראינו אנשים מתעוררים. כשחזרנו היו אומרים לנו: 'יופי של פעולה', אבל אנחנו לא הבנו למה.

זה היה כל יום. כל פעם כוח אחר מהפלוגה. חלק מהשגרה. חלק מההווי. לא הווי חיובי במיוחד [...].

עדות מתוך כיבוש שטחים - עדויות

חיילים 2000 - 2010, עמ' 31

(שוברים שתיקה, 2010)

להב הלוי, וא. 2, 3, 44.

הילדה אכזר זייד. בת 18 חצי

חי ומתגורר בתל אביב.

חיתה בעיירה אל-יאחון הסמוכה לג'נין

הוא קם מידי בוקר

ושם גם מצאה את סותה.

שוטף פניו, מצחצח שיניו.

כלומר, יהיה מדויק יותר לומר שהיה זה אסוות דווקא שמצא אותה.

שותה קפה -

די בקלות אפילו: ששה-שבעה כדורים חשש אופוסטי

וישב כל היום

ימים סג'יב. ר"ל.

באפס מעשה.

לא ת.נ.צ.ב.ה ולא זצ"ל. חו"ח.

סתם.

כמו כ-ו-ל-ם.

חתה. חתה.

להב הלוי, (2009)

מסרבים לשרת את הכיבוש

אנו, חיילי מילואים בעבר ובהווה האוהבים את ארצנו ופועלים למען יושביה, לא מסוגלים יותר לשבת מנגד ולראות אהבה זו מנוצלת. כמי ששירתו בצה"ל בעבר ובהווה, כאזרחים וכהורים לילדים שיידרשו לשרת, אנו מצהירים בזאת כי מתוך מחויבותנו לדמוקרטיה והתנגדותנו לכיבוש, לא נשרת כיבוש זה.

כבר יותר מחמישים שנה שאנו חיים במציאות של כיבוש ואלימות, וכבר דור שלישי שנולד לתוך מציאות כזו. אם בעבר הייתה תקווה שהמצב זמני, היום גם בכירים במערכת הביטחון אומרים בריש גלי את מה שרבים מארגוני החברה האזרחית אומרים שנים - הממשלה לא עושה צעדים מתבקשים לשנות את

המציאות. להיפך, הממשלה בוחרת במופגן במדיניות של הימנעות מפעולה לשלום והתרגלות אדישה להידרדרות צפויה ומתמשכת, לצד הרחבת נושאי המחלוקת עם הפלסטינים והעמקות.

כדי לתחזק את מדיניות ההתנחלויות, הכיבוש והמצור, הצבא נאלץ לעסוק בשיטור של אוכלוסייה חסרת זכויות ואמצעים, במשמוע שלה ובהחזקתה בפחד. הוא עושה זאת באמצעות מעצרים ליליים, ריגול ופיקוח הפולש לרוב תחומי החיים, מחסומים, סגרים ומניעת חיים נורמליים ממיליוני אנשים.

לאלה מתווספים מנגנונים אזרחיים של ניצול כלכלי, השתלטות על שטחים ורדיפת פעילות פוליטית.

בנינו מערכת הרסנית של דיכוי, הפוצעת את ערכי הדמוקרטיה עליהם חונכנו, מחלחלת לתוך החברה ומרעילה אותה בפחד ובשנאה. היא יוצרת הפרדות במקום גשרים; אלימות

במקום שית.

אנו מאמינים כי סיום מעגל הדמים הוא הכרחי, וכי החברה בישראל יכולה להיות חברה צודקת, חופשית, משגשגת ורודפת שלום.

לא נמדוד את עצמנו לפי גודל הנשק שאנו אווזים. לא נשלח את עצמנו או את ילדינו להילחם במלחמות ברירה. נמשיך לחפש דרכים להתנגד לכיבוש ולסרב להשתתף בו בכל דרך. אנו מסרבים להשתתף בשליטה בעם אחר, במשטר צבאי ובמצור. ומה איתך?

תנועת יש גבול

02 - 6250271

www.yesh-gvul.org.il

yesh.gvul.1982@gmail.com

אָחִי הַצָּעִיר אֵלֶיָּהוּ

לִפְנֵי שְׂתִילָךְ לַמִּלְחָמָה הַבָּאָה חֲשֹׁב

עַל הַמִּלְחָמָה הַקּוֹדֶמֶת אוֹ שְׂאֲנִי אֲסַפֵּר לְךָ

אֵיךְ סָבָא מֵצֵד אִמָּא עָקָר

אֶת כָּל שְׁנָיו וּבִלְבָד שְׁלֹא יִלָּךְ

לַמִּלְחָמָתָם. אָחִי הַצָּעִיר אֵלֶיָּהוּ

אַל תִּילָךְ לַמִּלְחָמָתָם

יחזק לאור 1978 ר"ק הגוף זוכר, הוצאת אדם (1985) | טרטקובר עיצוב גרפי

יש גבול!

יש גבול / טל' 03-5224118, 02-6250271 / ת"ד 6953 ירושלים 91069

דוד טרטקובר (1998), - פרטי יצירת הקשר שבכרזה זו אינם מעודכנים